

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే

॥ త్రయోవింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయోవింశః సర్గః ॥

తారాయా విలాపః

తతః సముపజిస్తుంతీ కపిరాజస్య తన్ముఖం ।
పతిం లోకశ్రుతా తారా మృతం వచనమబ్రవీత్ ॥ 4.23.1 ॥

శేషే త్వం విషమే దుఃఖమకృత్వా వచనం మమ ।
ఉపలోపచితే వీర సుదుఃఖే వసుధాతలే ॥ 4.23.2 ॥

మత్తః ప్రియతరా నూనం వానరేంద్ర మహీ తవ ।
శేషే హి తాం పరిష్వజ్య మాం చ న ప్రతిభాషసే ॥ 4.23.3 ॥

సుగ్రీవస్య వశం ప్రాప్తో విధిరేష భవత్యహో ।
సుగ్రీవ ఏవ విక్రాంతో వీర సాహసికప్రియ ॥ 4.23.4 ॥

ఋక్షవానరముఖ్యాస్త్యాం బలినం పర్యుపాసతే ।
తేషాం విలపితం కృచ్ఛమంగదస్య చ శోచతః ॥ 4.23.5 ॥

మమ చేమా గిరః శ్రుత్వా కిం త్వం న ప్రతిబుధ్యసే ।
ఇదం తద్ వీరశయనం తత్ర శేషే హతో యుధి ॥ 4.23.6 ॥

శాయితా నిహతా యత్ర త్వయైవ రిపవః పురా ।
విశుద్ధసత్త్వాభిజన ప్రియయుద్ధ మమ ప్రియ ॥ 4.23.7 ॥

మామనాథాం విహాయైకాం గతస్త్వమసి మానద |
శూరాయ న ప్రదాతవ్యా కన్యా ఖలు విపశ్చితా || 4.23.8 ||

శూరభార్యాం హతాం పశ్య సద్యో మాం విధవాం కృతాం |
అవభగ్నశ్చ మే మానో భగ్నా మే శాశ్వతీ గతిః || 4.23.9 ||

అగాధే చ నిమగ్నాస్మి విపులే శోకసాగరే |
అశ్మసారమయం నూనమిదం మే హృదయం దృఢం || 4.23.10 ||

భర్తారం నిహతం దృష్ట్వా యన్నాద్య శతథా కృతం |
సుహృచ్చైవ చ భర్తా చ ప్రకృత్యా చ మమ ప్రీయః || 4.23.11 ||

ప్రహారే చ పరాక్రాంతః శూరః పంచత్వమాగతః |
పతిహీనా తు యా నారీ కామం భవతు పుత్రిణీ || 4.23.12 ||

ధనధాన్యసమృద్ధాపి విధవేత్యుచ్యతే జనైః |
స్వగాత్రప్రభవే వీర శేషే రుధిరమండలే || 4.23.13 ||

కృమిరాగపరిస్తోమే స్వకీయే శయనే యథా |
రేణుశోణితసంవీతం గాత్రం తవ సమంతతః || 4.23.14 ||

పరిరబ్ధుం న శక్నోమి భుజాభ్యాం ప్లవగర్షభ |
కృతకృత్యోఽద్య సుగ్రీవో వైరేఽస్మిన్నతిదారుణే || 4.23.15 ||

యస్య రామవిముక్తేన హృతమేకేషుణా భయం |
శరేణ హృది లగ్నేన గాత్రసంస్పర్శనే తవ || 4.23.16 ||

వార్యామి త్వాం నిరీక్షంతీ త్వయి పంచత్వమాగతే |
ఉద్బబర్హ శరం నీలస్తస్య గాత్రగతం తదా || 4.23.17 ||

గిరిగహ్వారసంలీనం దీప్తమాశీవిషం యథా |
తస్య నిష్కృప్యమాణస్య బాణస్యాపి బభౌ ద్యుతిః || 4.23.18 ||

అస్తమస్తకసంరుద్ధరశ్శ్రేర్దినకరాదివ |
పేతుః క్షతజధారాస్తు వ్రణేభ్యస్తస్య సర్వశః || 4.23.19 ||

తామ్రగైరికసంపృక్తా ధారా ఇవ ధరాధరాత్ |
అవకీర్ణం విమార్జంతీ భర్తారం రణరేణునా || 4.23.20 ||

అస్సైర్నయనజైః శూరం సిషేచాస్త్రసమాహతం |
రుధిరోక్షితసర్వాంగం దృష్ట్వా వినిహతం పతిం || 4.23.21 ||

ఉవాచ తారా పింగాక్షం పుత్రమంగదమంగనా |
అవస్థాం పశ్చిమాం పశ్య పేతుః పుత్ర సుదారుణాం || 4.23.22 ||

సంప్రసక్తస్య వైరస్య గతోఽంతః పాపకర్మణా |
బాలసూర్యోజ్జ్వలతనుం ప్రయాతం యమసాదనం || 4.23.23 ||

అభివాదయ రాజానం పితరం పుత్ర మానదం |
ఏవముక్తః సముత్థాయ జగ్రాహ చరణౌ పేతుః || 4.23.24 ||

భుజాభ్యాం పీనవృత్తాభ్యామంగదోఽహమితి బ్రువన్ |
అభివాదయమానం త్వామంగదం త్వం యథా పురా || 4.23.25 ||

దీర్ఘాయుర్భవ పుత్రేతి కిమర్థం నాభిభాషసే |
అహం పుత్రసహాయా త్వాముపాసే గతచేతనం |
సింహాన పాతితం సద్యో గౌః సవత్సేవ గోవృషం || 4.23.26 ||

ఇష్ట్యా సంగ్రామయజ్ఞేన రామప్రహరణాంభసా |
తస్మిన్నవభృథే స్నాతః కథం పత్వ్యా మయా వినా || 4.23.27 ||

యా దత్తా దేవరాజేన తవ తుష్టేన సంయుగే |
శాతకౌంభీం ప్రియాం మాలాం తాం తే పశ్యామి నేహ కిం || 4.23.28 ||

రాజ్యశ్రీర్న జహాతి త్వాం గతాసుమపి మానద |
సూర్యస్యావర్తమానస్య శైలరాజమివ ప్రభా || 4.23.29 ||

న మే వచః పథ్యమిదం త్వయా కృతం
న చాస్మి శక్తా హి నివారణే తవ |
హతా సపుత్రాస్మి హతేన సంయుగే
సహ త్వయా శ్రీర్విజహాతి మామపి || 4.23.30 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే త్రయోవింశః సర్గః ||